

Pradžioje iš prasiveržusių į miškus getų pogrindininkų ir kalinių buvo sudaryti ir veikė keturi žydų partizanų būriai, bet vėliau sovietinė partizanų vadovybė juos išformavo, ir žydai - partizanai tėsė kovą kituose junginiuose.

Pagaliau negalima nepaminėti legendinių geto kalinių grupių pabėgimų iš griežčiausiai nacių saugomų masinių žudynių vietų - Kauno IX forto ir Paneriu, kur naciai vertė deginti nužudytyjų lavonus, siekdami nuslėpti savo baisių nusikaltimų pėdsakus.

Nedidelė Lietuvos žydų dalis, kuri spėjo pasitraukti į buv. Sovietų Sąjungos gilumą, kovojo su mirtinu mūsų tautos prieš antihitlerinės koalicijos narės, buv. Tarybų Sąjungos Armijos 16-os lietuviškos divizijos eilėse. Jie praėjo kovą keliais šimtus kilometrų. Šimtai karių - žydų už kovinius nuopelnus buvo apdovanoti ordinais ir medaliais, o keturiems iš jų buvo suteiktas aukščiausias kovinis apdovanojimas - Didvyrio vardas ir auksinė Didvyrio žvaigždė.

Nemažai žydų iš Vilniaus bei Vilniaus krašto, atsidūrusių buv. Tarybų Sąjungoje, pasinaudojo galimybe ir įstojo į besiformuojančius lenkų kovinius junginius, kurie buvo permesti kovai prieš nacius Vakarų fronte.

Beveik du tūkstančiai Lietuvos žydų žuvo mūšiuose fronte bei partizanų eilėse prieš užnugaryje.

Lietuvos žydai krauju įrašė garbingą puslapį į kovos prieš nacizmą istoriją. Jis išliks visiems laikams mūsų tautos atmintyje. Tai atminti - šventa mūsų pareiga išžudyti Lietuvos žydų bendruomenei.

Tekstas: J. Levinsonas,
Dizainas: H. Kostanianas

The Exhibition “Lithuanian Jews In Fight Against Nazism” aims to disclose the heroic page of the tragic destiny of the Lithuanian Jews in the period of the World War II about their resistance, fight against Nazism, their fight in the ghetto behind barbed wire, also about their armed fight in the enemy's rear, as partisans and their fight on the fronts of the World War II.

Nazism launched the Holocaust as a state program. Jews found themselves outside the law during one night. The Nazis and their Lithuanian assistants, took drastic measures - violence and deception - seeking to demoralise and break the Jews, morally and physically, and destroy them as soon as possible. Death often was “a salvation” because it meant the end of terrible, inconceivable pain.

After the mass slaughter in 1941 the Nazis decided to use the Jews placed in ghettos, to serve their needs. It's not difficult to imagine the moral and psychological stress the Jews experienced after the terrible slaughter. However, notwithstanding terror, starvation, slave-like work conditions, lots of active cultural and public activities were arranged in the ghettos. They supported and encouraged the ghetto people, lifted their spirit, helped them to manage to survive and to launch the fight against the deadly enemy.

At the same time people in the ghettos were preparing for armed resistance to the Nazis. Underground fighting organisations were founded in Vilnius and Kaunas ghettos.

A United Partisan Organisation (FPO) was established in Vilnius ghetto on January 21, 1942. Its purpose was to arrange armed resistance to defend the honour and life of the ghetto Jews. Diversion and sabotage to the enemy became the sacred obligation of the underground activities of the partisans which they performed per-

sistently while working at German enterprises, work-shops, on the railway and everywhere where it was possible.

"We won't go as sheep to slaughter..."

The only honourable answer to the enemy is resistance !

Brothers, it is better to be killed in the battle as free fighters than live in the enemy's good graces. (...) Resist till the last breath". (From the first FPO proclamation.)

The Anti-fascist Fight Organisation (AKO) were established in Kaunas ghetto on the 31st of December of 1941.

One of the most important and at the same time the most complicated problem in the underground was to obtain arms. Partisans used to 'steal' them from the German armoury, military transports, acquired them in every possible and impossible way and secretly smuggled them into the ghetto. They also used to produce arms by themselves and trained the fighters military skills. For that the underground fighters had to pay with their lives quite often.

In July 1943 the Gestapo discovered the existance of the underground organisation in Vilnius ghetto. They requested to give up its head I.Witenberg threatening to liquidate the entire ghetto. I.Witenberg gave up to the Gestapo and was killed. He sacrificed his life to save the ghetto.

Vilnius ghetto has been blocked on the 1st of September of 1943. The ghetto liquidation became obvious. The underground staff has announced mobilisation of all members - the resolution to resist has been passed. The German military unit sent to the ghetto had been met with fire. The Nazis blew up the barricade at Strashuno 12 ready for resistance. The head of the group J. Sheinboim was killed there.

The underground organisations in the ghettos set up contacts with Soviet partisans fighting on the side of the anti-Hitler coalition in the enemy's rear on account of enormous efforts and lots of victims. Almost two thousand ghetto underground members and prisoners managed to escape from the ghettos and come to partisans where they participated in the struggle against the Nazis. Four Jewish partisan platoons were formed from ghetto underground members and prisoners at the beginning, but later the Soviet partisan management disbanded them and Jewish partisans continued to fight among others.

Legendary escapes of groups of ghetto prisoners from strictly guarded mass slaughter places - Kaunas IX Fort and Paneriai - should also be mentioned. These prisoners were forced to burn dead bodies as the Nazis sought to hide their terrible crimes.

A small part of Lithuanian Jews that escaped into the Soviet Union fought with our nation's deadly enemy - Nazism - in the ranks of the former Lithuanian 16th Division of the Soviet Army. They overcame thousands of kilometres of the War roads. Hundreds of Jewish soldiers have been awarded orders and medals. Four of them have been awarded the highest military award - the title of Hero and the golden Hero star.

A large part of Jews from Vilnius and Vilnius Region entered the Polish Military Formations that later were drawn to the Western Front to join the struggle against the Nazis.

Lithuanian Jews wrote in blood a page in the history of the fight against Nazism. It will remain in the memory of our nation forever.

Paroda "Lietuvos žydai kovoje su nacizmu" siekia atskleisti Lietuvos žydų tragiško likimo Antrojo pasaulinio karo metais didvyrišką puslapį - pasipriešinimo, kovos prieš nacizmą. Ši kova buvo kupina nepalaužiamo ryžto, pasiaukojimo, ji vyko getuose už griežčiausiai saugomų spygliuotos vielos užtvarų, vėliau su ginklu rankose priešo užnugaryje, partizanų gretose, o taip pat Antrojo pasaulinio karo frontuose.

Naciai visa savo valstybės galia užgriuvo vykdyti holokaustą kaip valstybinę programą. Per vieną naktį žydai atsidūrė už įstatymo ribų. Naciai ir jų lietuviškieji talkininkai griebesi drastiškų priemonių - smurtu ir apgaule - demoralizuoti, morališkai ir fiziškai palaužti žydus, kad, galop, greičiau su jais susidorotų. Mirtis smurtinginkų aukoms tapdavo neretai tiesiog "išganymu", nes reiškė baisių, neįsivaizduojamų patyčių, kančių pabaigą.

Po 1941 m. masinių žudynių, per kurias žuvo apie 180 tūkstančių žydų, naciai nutarė likusius getuose žydus panaudoti fronto reikmėms aptarnauti. Nesunku išsivaidzuoti tą moralinę, psichologinę būseną, kurioje išlikę žydai atsidūrė po košmariniškų masinių žudynių. Tačiau nepaisant teroro, bado, vergiškų darbo sąlygų getuose buvo organizuota ir vyko aktyvi kultūrinė bei visuomeninė veikla, kuri palaikė, padrąsino žmones, stiprino jų dvasią, padėjo ištverti, išlikti žmonėmis ir pakilti į kovą su mirtinu priešu.

O tuo pačiu metu, čia pat, getuose vyko pasirengimas aktyviam pasipriešinimui naciams. Vilniaus ir Kauno getuose susikūrė pogrindinės kovinės organizacijos.

1942 m. sausio 21 d. Vilniaus gete susikūrė Jungtinė partizanų organizacija (FPO), kurios tikslas buvo rengti ginkluotą pasipriešinimą gete išlikusių žydų garbei ir gyvybei apginti. Diversija ir sabotažas, visur ir visada kenkti priešui tapo šventa getų pogrindžio dalyvių pareiga, kurią jie atkakliai vykdė, dirbdami okupantų įmonėse, dirbtuvėse, geležinkelyje, visur, kur tik buvo įmanoma.

"Neisim kaip avys į skerdynes!"

Vienintelis garbingas atsakymas priešui - pasipriešinimas!

Broliai, geriau žūti kovoje kaip laisviems kovotojams negu gyventi preišo malonėje. (...) Priešintis iki paskutinio atodūsio!" (Ištrauka iš pirmojo FPO atsišaukimo.)

1941 m. gruodžio 31 d. buvo sukurta Antifašistinė kovos organizacija (AKO) Kauno gete.

Viena svarbiausių ir sudėtingiausių geto pogrindžio problemų buvo apsirūpinti ginklais. Jie buvo "vagiami" iš vokiečių arsenalo, karinių transportų, buvo perkami, įsigyjami visokiausiais įmanomais ir neįmanomais būdais ir slaptai įnešami į getą, buvo taip pat savo jégomis gaminami. Juos kaupė slėptuvėse, kuriose vyko karinis apmokymas. Buvo aktyviai ruošiamasi kovai. Už visa tai pogrindininkai nuolat mokėjo savo gyvybėmis.

1943 m. liepos mėn. gestapas atskleidė Vilniaus gete veikiančią pogrindinę organizaciją ir pareikalavo išduoti jos vadovą I. Vitenbergą. Gestapas grasino, jog tai neįvykdžius, bus likviduotas visas getas. I. Vitenbergas pasiaukodamas pasidavė gestapui ir žuvo.

1943 m. rugsėjo 1 d. Vilniaus getas buvo blokuotas. Tapo aišku, kad brėsta lemtinių įvykiai. Pogrindininkų šstabas paskelbė visų savo narių mobilizaciją ir kovinę parengtį; buvo nutarta pasipriešinti. Pasiūstas į getą nacių karinis dalinys buvo sutiktas ugnimi. Priešintis pasirengusių barikadą Strašuno gatvėje naciai susprogdino. Barikados vadovas J. Šeinboimas žuvo kartu su jos gynėjais.

Didžiulių pastangų ir aukų kaina getų pogrindinės organizacijos užmezgė ryšius su tarybiniais partizanais, kovojuisiais antihitlerinės koalicijos pusėje. Iš getų pavyko ištrūkti ir prasiveržti pas partizanus beveik dviej tūkstančiam pogrindininkų bei kalinių, kurie partizanų eilėse stojo į kovą su priešu.